

Hegedűs Ernő alezredes – Hennel Sándor őrnagy:

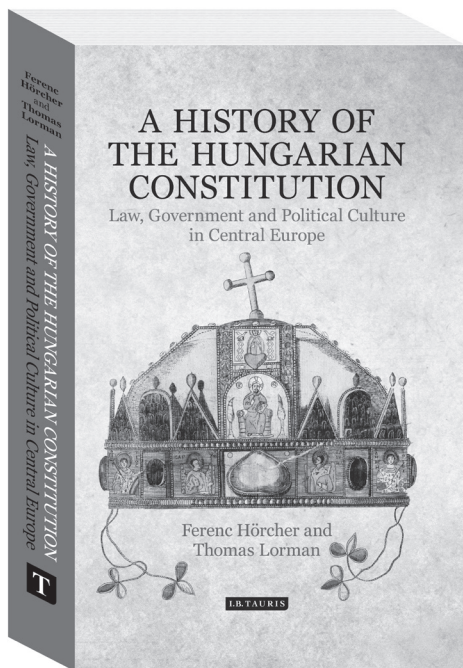
ALKOTMÁNYUNK TÖRTÉNETÉRŐL, ANGOLUL

A hivatásos honvédtisztek számára, akik tiszti esküjüket a haza védelmére teszik minden év augusztus 20-án a Parlament előtt, kiemelten fontos gondolatiságot hordoz Magyarország Alaptörvénye. A honvédség jelképein az ország integritását és szuverenitását is szimbolizáló Szent István koronája látható, emellett a honvédség soraiból állították fel a több száz éves tradícióval rendelkező Honvéd Koronaőrseget, amely a jogállamiságot jelképező Magyar Szent Koronát őrzi a Parlament kupolacsarnokában. Jelképek sokasága ez: az Országgyűlés mint a nemzet törvényeinek megalkotója a demokrácia jelképe; a Koronaőrsege, amely mindennek védelmére hivatott; a katonai jelképek, a tiszti eskü és az eskütétel augusztus 20-ai dátuma, illetve helyszíne is. Augusztus 20-a, ami már a római korban törvényhozó nap volt, később, az Árpád-korban államalapító Szent István király tiszteletének napjává alakult át. E dátum mindenkor szoros összefüggést mutatott a magyar alkotmányosság történeti fejlődésével, elvezetve végül Magyarország Alaptörvényének 2012. évi megalkotásához. Ahhoz, hogy egy katonatiszt megértse, mire tesz esküt a Parlament előtt augusztus 20-án, illetve ahhoz, hogy egy koronaőr-katona a Parlamentben megértse, mit véd, ismerniük kell az Alaptörvényt és a korábbi alkotmányok létrejöttének történetét.

Napjainkban a magyar honvédtiszt már csak NATO-tagságunk okán is jól beszél angolul, ezért mi sem korszerűbb annál a gondolatnál, mint hogy a magyar Alkotmány fejlődéstörténetéről szóló könyvet angolul olvassa. Erre teremt lehetőséget az a könyv, amelyet Hörcher Ferenc professzor, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Politika- és Állam-

elméleti Kutatóintézet intézetvezetője és Thomas Lorman, a University College London kutatója közösen szerkesztett. A magyar Alkotmány kialakulásáról szóló *A History of the Hungarian Constitution – Law, Government and Political Culture in Central Europe* című könyv a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézetének együttműködésében jelent meg Londonban 2018 végén. E könyv megjelenésével alkotmányos gondolkodásunk átfogó története első alkalommal lépett nemzetközi szakmai-tudományos közönség elé.

Magyarország Alaptörvényét 2012. január 1-jén ratifikálták, ami kitűnő alkalmat teremtett az alkotmányos gondolkodással foglalkozó hazai és brit kutatóknak arra, hogy – hazai és nemzetközi környezetben egyaránt hozzáférhető módon, angolul – összefoglaló művet jelentessenek meg a magyar történeti alkotmányfejlődés háttéréről. Különösen aktuális e folyamat áttekintése, mivel az új

Alaptörvény egy olyan magyar jogi hagyományhoz tér vissza, amely fokozatos fejlődés útján, évszázadok alatt alakult ki. Ezen állítás háttérének és érvényességének vizsgálatára, valamint a magyar alkotmányos fejlődés évszázadok során kialakuló jogintézményeinek és politikai kultúrájának feltárására a könyv szerkesztői jeles brit és magyar eszmetörténészeket, politológusokat és jogtudósokat kértek fel, arra bátorítva őket, hogy írásukban átfogó képet nyújtsanak a magyar alkotmányos gondolkodás egy-egy lényeges epizódjáról. A kötetben most először találkozhat az angolul olvasó érdeklődő a magyar középkori joggyakorlattól a 2012-es új Alaptörvényig vezető hosszú út fontosabb állomásaival. A szerzők időrendben mutatják be és értékelik a magyar alkotmányos gondolkodás különböző korszakait, azok hatását és örökségét, valamint azokat a társadalmi és kulturális összefüggéseket, amelyek keretében az írott és íratlan normák hosszú évszázadok alatt megfogalmazódtak.

Az újabb kutatásokra támaszkodó történeti elemzéseket a könyv szerzői kilenc fejezetben jelentették meg. Önálló fejezetet szenteltek például a kötetben az 1790–1791-es, először Budán, majd Pozsonyban ülésű országgyűlés alkotmányfejlődés szempontjából kiemelkedő jelentőségű történetének. A több évtizedes szünet után összehívott országgyűlés felélesztette a rendek és az uralkodó együttműködését, mivel az alsótáblai követek megfogadták, hogy nem távoznak addig, amíg egy új alkotmány meg nem születik. Ez az országgyűlés a reformkorban bekövetkezett társadalmi-politikai fordulat egyfajta előzményének tekinthető. A X. törvénycikk kimondta, hogy Magyarország független országgént kormányzandó, és csupán a közös uralkodó köti össze a többi Habsburg tartománnyal. Egyfajta haladó gondolatisággal a katolikus egyház – mint államegyház – mellett a protestáns és görögkeleti egyházak szabad működését is törvénybe iktatták ekkor.

A fejezetek közül több a magyar történelem jelentős fordulópontjai köré épül. Külön fejezetben foglalkozik a kötet az 1848-as áprilisi törvényekkel, hiszen a Szent Korona-tan alkotmányelmélete az 1848-as törvényhozással vált modern, polgárosodott államjogi rendszerré. Az „áprilisi törvények” egyes pontjaival bővült ekkor az alkotmány: megjelent a választójog, a közteherviselés, és megszületett a modern politikai nemzet.

A könyv egy fejezete az 1867-es kiegyezés korszakának alkotmányfejlődését járja körül. A kiegyezés törvényhozás útján rendezte az Osztrák Birodalom és a Magyar Királyság között fennálló politikai, jogi és gazdasági kapcsolatokat. A kiegyezés törvényeinek érvénybe léptetéséhez Ferenc József császárnak szentesítenie kellett ezeket a törvényeket, azt megelőzően, hogy Magyarország királyává koronázták. A kiegyezés során Magyarország – a közös külügyeket, közös hadügyeket, a kapcsolódó pénzügyeket, valamint a perszonaluniót leszámítva – újra önálló állam lett, saját választott parlamenttel, kormánnyal és kormányfővel, a belügyeiben korlátlan, pénzügyeiben részleges önkormányzatisággal. Újra felállhatott az önálló Magyar Honvédség is. A kiegyezést követő korszakot a klasszikus liberalizmus politikai és jogtudományi elvei jellemezték.

A könyv önálló fejezetet szentelt a trianoni békeszerződés utáni jogfejlődési korszaknak az államfő kérdéséről rendelkező 1920. évi I. törvénycikk kapcsán. 1920-ban a megcsonkított ország törvényhozói rendelkeztek az alkotmányosságról és államformáról. „Az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom ideiglenes rendezéséről” szóló 1920. évi I. törvénycikkben a Trianon utáni magyar politika és államtudomány ismét visszaállította a Szent Korona-tan tiszteletét a jogtudományban, hivatkozva a jogfolytonosságra a történelmi Magyarország közjogával. A korszak kezdetén a budapesti jogtudományi egyetem (Pázmány Péter Tudományegyetem) egyidejűleg két tanszékén is oktattak magyar alkotmányjogot – Kmety Károly, Nagy Ernő, majd Tomcsányi Móricz,

illetve Molnár Kálmán neve is köthető e tanszékekhez és a korszak jogtudományi kutatásaihoz. 1929-ben Tomcsányi Móricz javaslatára közigazgatási és pénzügyi jogi tanszékot hoztak létre, amelynek élére Magyary Zoltánt (1930–1945), a VKM tudománypolitikai ügyosztálya vezetőjét hívták meg.

Unikálisak a könyv mellékletei is, amelyek eredeti forrásanyagokat tartalmaznak, angolul. Figyelemre méltó ezek közül az 1222. évi Aranybulla szövege, Werbőczy István *Hármaskönyvének (Tripartitum)* részletei, az 1848. évi áprilisi törvények, az 1867. évi XII. törvény, illetve Magyarország Alaptörvénye.

A kötet nemcsak a katonatisztek érdeklődésére tarthat számot, hanem minden olyan angolul értő, Magyarország iránt érdeklődő olvasó számára is, akit foglalkoztat a magyar történelem és a magyar politikai kultúra. Ismereteink szerint a kötet hamarosan magyarul is elérhető lesz, mert fordítása most készül a Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában.

*Ferenc Hörcher and Thomas Lorman (eds.):
A History of the Hungarian Constitution.
Law, Government and Political Culture in Central Europe.
I.B. Tauris, London, 2018, 384 p.*